

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
İÇİNDEKİLER	9
KISALTMALAR	19

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE HUKUKUNUN TEMELLERİ

I. Genel Olarak	21
II. Çevre Kavramı	22
III. Ekoloji	24
IV. Çevre Sorunları.....	27
V. Çevre Sorunsalı	30
VI. Çevreye İlişkin Etik Yaklaşımlar	31
VII. Çevre Hukukunun Konusu ve Amacı	33
VIII. Çevre Hukukunun Kaynakları	34
IX. Çevre Hukukunun Nitelikleri	38
X. Çevre Hukukunun Tarihsel Gelişimi	41
A. İlk Çağlardan 1950'lere	41
B. 1950'lerden Günümüze	43
C. Türk Çevre Hukukunun Gelişim Çizgisi.....	47

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE HUKUKUNUN TEMEL İLKELERİ

I. Genel Açıklamalar	51
II. Önleme İlkesi	53
A. İçerik ve İşlev.....	53
B. Uygulamaya Aktarım.....	55
C. Türk Hukukundaki Yansımalar	57
III. İhtiyat İlkesi	58

A. Genel Olarak	58
B. Risk Toplumu Teorisi	59
C. Uygulama Alanı	61
D. Üç Aşamalı Güvenlik Modeli	61
E. Uygulamaya Aktarım	63
F. Türk Hukukundaki Yansımalar	66
IV. Kırleten Öder İlkesi	68
A. Genel Olarak	68
B. Tanım ve İçerik	69
C. Kırleten ve Dışsallıklar	71
D. Uygulamaya Aktarım	72
E. Eleştiriler	74
F. Kullanan Öder İlkesi ve Toplum Öder İlkesi	74
G. Türk Hukukundaki Durum	76
V. Sürdürülebilir Kalkınma İlkesi	78
A. Genel Olarak	78
B. Ortaya Çıkış ve Gelişim	79
C. Kavramsal Çerçeve	84
D. Uygulamaya Aktarım	86
E. Türk Hukukundaki Yansımalar	88
VI. Katılım İlkesi	90
A. Genel Olarak	90
B. Gelişim Seyri	91
C. Çevresel Bilgiye Erişim	92
D. Türk Hukukundaki Durum	93
VI. Entegrasyon İlkesi	98
A. Genel Olarak	98
B. Dış Entegrasyon	98
C. İç Entegrasyon	100
D. Uygulamaya Aktarım	101
E. Türk Hukukundaki Yansımalar	102
VII. İşbirliği İlkesi	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVRE HUKUKUNUN ARAÇLARI

I. Genel Açıklamalar	107
II. Düzenleyici Araçlar.....	109
A. Yasaklama	109
B. İzin	110
C. Bildirim.....	111
D. Yükümlülükler	112
E. Standartlar	113
F. Koruma Alanlarının Oluşturulması.....	115
G. Çevresel Etki Değerlendirmesi	117
III. Piyasaya Dayalı Araçlar	117
A. Mülkiyet Hakları.....	117
B. Emisyon Ticareti.....	119
C. Çevresel Vergiler	121
D. Kirlilik Ücretleri	122
E. Teşvikler	123
IV. Katılımcı Araçlar	126
A. Planlama	126
B. Bilgi Edinme	129
C. İdari ve Yargısal Başvurular	130
D. Gönüllü Uygulamalar	132
1. Çevre Sözleşmeleri.....	133
2. Örgütsel Uygulamalar	134
3. Bilgilendirmeye Dayalı Uygulamalar	134

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN HAKLARI VE ÇEVRE

I. Genel Açıklamalar	137
II. Çevrenin Anayasal Düzeyde Korunması.....	138
III. Çevre Hakkı	140

A. İnsan Haklarının Evrimi Bağlamında Dayanışma Hakları	140
B. İnsan Hakkı olarak Çevre Hakkı.....	144
1. Çevre Hakkının Gelişimi	144
2. Çevre Hakkının Konusu.....	146
3. Çevre Hakkının Sahipleri.....	147
4. Çevre Hakkının Yükümlülükleri	149
5. Çevre Hakkının Diğer Haklarla İlişkisi.....	151
C. Çevre Hakkının Güvenceleri Olarak Usuli Haklar	153
D. Türk Hukukunda Çevre Hakkı	155
1. Anayasal Düzeyde	155
2. Yasal Düzeyde.....	159
IV. Bölgesel ve Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinde Çevre	160
A. Genel Olarak.....	160
B. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	161
1. Genel Saptamalar	161
2. Özel Hayata Saygı Hakkı	162
3. Yaşam Hakkı	164
4. Adil Yargılanma Hakkı ve Etkili Başvuru Hakkı.....	164
5. Bilgi Edinme Hakkı.....	166
6. Mülkiyet Hakkı.....	166
C. Diğer Sözleşmeler	167

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

I. Genel Açıklamalar.....	169
II. ÇED'in Tanımı ve Özellikleri	170
III. Tarihsel Gelişim	172
IV. Düzenleme Biçimleri.....	174
V. ÇED'in Hukuki Niteliği	176
VI. ÇED'in Usul Aşamaları	178
A. Genel Saptamalar	178

B.	Projenin Gerçekleştirilmesine İlişkin Başvurunun Yapılması.....	178
C.	Ön İnceleme.....	178
D.	Kapsam Belirleme	179
E.	ÇED Raporunun Hazırlanması	180
F.	ÇED Raporunun Yetkili Makamlarca İncelenmesi	182
G.	Projeye İlişkin Nihai Kararın Verilmesi	182
H.	İzleme ve Denetim	183
İ.	ÇED Sürecine Katılım.....	184
VII.	Türk Hukukunda ÇED	185
A.	Genel Olarak	185
B.	ÇED'e Tabi Projeler	187
C.	ÇED Sürecinin Aşamaları	189
1.	Bakanlığa Başvuru.....	189
2.	Ön İnceleme ve Değerlendirme	189
3.	Kapsam Belirleme	189
4.	ÇED Raporunun Hazırlanması	190
5.	ÇED Raporunun İncelenmesi.....	190
6.	Kararın Verilmesi.....	191
7.	İzleme ve Kontrol	192
8.	Halkın Katılımı	192
D.	ÇED Sürecindeki İdari İşlemler	194
E.	ÇED Sürecinin Etkililiği.....	196
VIII.	Stratejik Çevresel Değerlendirme	198
A.	Genel Olarak	198
B.	Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği	201

ALTINCI BÖLÜM

ÇEVRE İDARE HUKUKU

I.	Genel Olarak	205
II.	İdari Örgütlenme.....	206
A.	Üniter ve Federal Örgütlenme Biçimleri	206

B.	Merkezi, Yerel, Sektörel ve Danışsal Yapılanmalar	209
C.	Türkiye’de Çevre İdaresi	211
1.	Tarihsel Gelişim	211
2.	Merkezi İdare	214
a.	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	214
b.	Tarım ve Orman Bakanlığı ve Diğer Bakanlıklar	217
3.	Yerel Yönetimler	218
a.	Belediyeler	219
b.	Büyükşehir Belediyeleri	220
c.	İl Özel İdareleri ve Köyler	221
4.	Sektörel ve Danışsal Birimler	222
5.	Türkiye Çevre Ajansı	224
III.	Kamu Hizmetleri	225
A.	Genel Açıklamalar	225
B.	Çevresel Kamu Hizmetleri	227
IV.	Kolluk Faaliyetleri	231
A.	Genel Açıklamalar	231
B.	Çevre Kolluğu	233
V.	Yargısal Korunma	237
A.	Genel Açıklamalar	237
B.	Türk Hukukundaki Durum	239

YEDİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE CEZA HUKUKU

I.	Genel Açıklamalar	245
II.	Çevrenin Korunmasında Ceza Hukukunun Rolü	247
III.	Çevre Suçu Kavramı	248
IV.	Çevrenin Ceza Hukuku Aracılığıyla Korunmasına İlişkin Modeller	249
V.	Çevrenin Ceza Hukuku Uygulamasında Karşılaşılan Temel Sorunlar	252
A.	Tüzel Kişilerin Sorumluluğu	252
B.	Hukuka Aykırılık Bağlamında İdari İzinler	253

C. Nedensellik Bağı.....	254
D. Manevi Unsur.....	255
VI. Türk Hukukunda Çevresel Suçlar ve Kabahatler.....	256
A. Genel Olarak	256
B. Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenen Çevre Suçları.....	257
1. Çevrenin Kasten Kirlenmesi Suçu.....	258
a. Genel Görünüm	258
b. Atık ve Artıkların Toprağa, Suya ve Havaya Kasten Verilmesi Suçu	259
aa. Kavram ve Tanımlar.....	259
bb. Suçun Unsurları	260
cc. Suça İlişkin Diğer Hususlar	262
dd. Suçun Nitelikli Hali.....	263
c. Atık ve Artıkları İzinsiz Olarak Ülkeye Sokma Suçu	264
d. Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu	266
2. Çevrenin Taksirle Kirlenmesi Suçu	267
a. Suçun Unsurları.....	267
b. Suça İlişkin Diğer Hususlar	269
c. Suçun Nitelikli Hali	270
3. Gürültüye Neden Olma Suçu	271
a. Suçun Unsurları.....	271
b. Suça İlişkin Diğer Hususlar	273
C. Çevre Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar	275
D. Çevre İle İlgili Kabahatler	276
1. Kabahatler Kanunu	276
2. Çevre Kanunu.....	278

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE ÖZEL HUKUKU

I. Genel Açıklamalar	281
II. Komşuluk Hukuku	282
A. Genel Olarak	282

B.	Türk Hukukundaki Durum	284
1.	Genel Görünüm	284
2.	Taşınmaz Mülkiyetinin Çevresel Etkiler Nedeniyle Sınırlanması (TMK md. 737)	285
a.	Çevresel Etkiler Doğuran Müdahaleler	286
b.	Müdahalelerin Taşkınılığı	287
c.	Yerel Âdete Uygun Kaçınılmaz Taşkınlıklar	288
3.	Taşınmaz Malikinin Çevresel Etkiler Doğuran Müdahalelerden Sorumluluğu (TMK md. 730)	289
a.	Sorumluluğun Koşulları	290
b.	Kirletene Karşı Açılabilir Davalar	292
III.	Çevresel Sorumluluk Hukuku	294
A.	Genel Olarak	294
B.	Sorumluluğun Koşulları	295
C.	Çevresel Sorumluluğun Uygulanması Bağlamında Karşılaşılan Güçlükler	297
D.	Çevre Kanunu'na Göre Sorumluluk	301
1.	Genel Görünüm	301
2.	Sorumluluğun Hukuki Niteliği	301
3.	Sorumluluğun Koşulları	302
a.	Çevrenin Kirletilmesi	303
b.	Hukuka Aykırılık	304
c.	Zarar	306
d.	Nedensellik Bağı	308
4.	Çevre Kanunu'nun 28. Maddesinin Diğer Sorumluluk Halleri ile İlişkisi	311

DOKUZUNCU BÖLÜM

ULUSLARARASI ÇEVRE HUKUKU

I.	Genel Açıklamalar	315
II.	Tarihsel Gelişim	317
A.	İlk Dönemler	317
B.	Yetmişli Yıllar	317
C.	Seksenli Yıllar	318

D. Doksanlı Yıllar	319
E. İkininli Yıllar	321
III. Uluslararası Çevre Hukukunun Kaynakları	324
A. Uluslararası Antlaşmalar	325
1. Genel Olarak	325
2. Çevrenin Korunmasına İlişkin Bazı Uluslararası Antlaşmalar	329
3. Uluslararası Çevre Antlaşmalarının Türk Hukukundaki Değeri	334
B. Uluslararası Teamül Hukuku	336
1. Genel Olarak	336
2. Çevrenin Korunmasına İlişkin Uluslararası Teamül Hukuku Kuralları	338
a. Ciddi Nitelikteki Sınırışan Çevresel Kirliliklere Neden Olma Yasağı	338
b. İşbirliği Yükümlülüğü	340
c. İhtiyat İlkesi	341
d. Hakça Kullanım İlkesi	342
3. Oluşum Sürecindeki Uluslararası Teamül Hukuku	343
C. Hukukun Genel İlkeleri	344
D. Yardımcı Kaynaklar	345
E. Esnek Hukuk (Soft Law)	346
IV. Uluslararası Çevre Hukukunda Temel Aktörler	347
A. Devletler	347
B. Uluslararası Örgütler	347
C. Sivil Toplum Örgütleri	350
V. Uluslararası Çevre Hukukunun Gelişim Eğilimi	351

ONUNCU BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ÇEVRE HUKUKU

I. Genel Açıklamalar	355
II. Tarihsel Gelişim	358
III. Birincil Hukuk	361
A. Genel Çerçeve	361
B. Avrupa Birliği Çevre Politikasının Hedefleri	363

C. Avrupa Birliği Çevre Politikasının İlkeleri	366
1. Genel Olarak	366
2. Yüksek Seviyede Koruma İlkesi	366
3. İhtiyat İlkesi	367
4. Önleme İlkesi	368
5. Kaynakta Önleme İlkesi	368
6. Kirleten Öder İlkesi	369
7. Entegrasyon İlkesi	370
8. Diğer İlkeler	371
D. Temel Haklar Şartı'nda Çevre	373
IV. İkincil Hukuk	374
KAYNAKÇA	379
<u>EKLER</u>	
EK-I: ÇEVRE KANUNU	389
ÇEVRE KANUNU	389
EK-II: ÇEVREYE İLİŞKİN DİĞER DÜZENLEMELER.....	419
TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI	419
TÜRK MEDENÎ KANUNU	422
TÜRK CEZA KANUNU	423
KABAHATLER KANUNU	425
İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU	427

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİA	: Avrupa Birliği'nin Çalışma Usulüne İlişkin Antlaşma
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Art.	: Artikel (Madde)
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C	: Cilt
c	: Cümle
CBK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
D	: Daire
E	: Esas
Edt.	: Editör
EuGH	: Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften (ABAD)
f	: Fıkra
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Hrsg.	: Herausgeber (Editör)
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İUSBFD	: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname

MAHD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
md.	: Madde
N	: Paragraf numarası
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
Rs.	: Rechtssache (Hukuki mesele, dava)
s	: Sayfa
S	: Sayı
SÇD	: Stratejik Çevresel Değerlendirme
Slg.	: Sammlung (Külliyyat)
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UÇEP	: Ulusal Çevre Eylem Planı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire